

1. Uitgangssituatie

Bij het begin van de Corona-periode, maart 2021, kreeg Emcemo signalen vanuit de Marokkaanse gemeenschap dat de beschikbare informatie de Marokkaanse doelgroep niet bereikte. Er kwam in het Arabisch vertaald materiaal beschikbaar, maar ook dat was voor een deel van de doelgroep niet voldoende.

Emcemo heeft dit probleem onder de aandacht van de gemeente Amsterdam gebracht. Ze heeft gevraagd om informatie in de eigen taal, met name Amazigh, en om een televisieprogramma via Salto.

In het voorjaar van 2020 heeft een grote groep mensen langdurig gedwongen in Marokko verbleven, vanwege de lockdown van het land. Er was groot gebrek aan informatie en communicatie, o.a. over huur, werk, en uitkeringsvoorzieningen. Emcemo was betrokken bij deze mensen.

In de zomer deed Emcemo een dringend beroep op de achterban om niet naar Marokko op vakantie en familiebezoek te gaan. Dit advies heeft veel discussie losgemaakt, maar is goed opgevolgd.

In het kader van een inventariserend onderzoek 'Zorgen en ervaringen van Turkse en Marokkaanse ouderen' (september 2020) kwamen de knelpunten rond Corona helder naar voren. Ook tijdens de verschillende buurtbijeenkomsten (augustus en september 2020) werden concrete vragen over o.a. uitvaart en begrafenis besproken. Er was sprake van een sfeer van angst en zorg, er was grote behoefte aan gesprek, intieme discussie en begeleiding. Nederlandse instellingen boden dit niet.

Emcemo organiseerde meerdere gesprekken via Zoom met inbreng van verschillende perspectieven, zoals religie, gezondheid, familieleven, werk en inkomen. Verschillende sprekers riepen Marokkanen op om de eigen verantwoordelijkheid te nemen, jongeren zowel als ouderen: er waren signalen dat ouderen besmet werden door jongeren. Ook werd aangeraden om af te zien van trouwfeesten en andere grote bijeenkomsten. Deze online-gesprekken werden positief ontvangen en via Facebook werd veel betrokkenheid betoond.

Op 1 oktober vond een conferentie plaats over de actuele situatie van oudere Turkse en Marokkaanse migranten in Amsterdam. Tijdens deze conferentie werd het inventariserend onderzoek 'Zorgen en ervaringen van Turkse en Marokkaanse ouderen' besproken en overhandigd aan gemeenteraadslid Jenneke van Pijpen (Groen Links). In het gesprek kwam impact van Corona en de tekortschietende Corona-voorlichting uitgebreid ter sprake. Het idee werd geboren om een eigen voorlichtingscampagne te ontwikkelen, via sociale media en via bestaande kanalen.

Na de ouderenconferentie heeft Emcemo de GGD benaderd en samenwerking gezocht in deze campagne. Emcemo kreeg veel vragen over medisch advies en zocht mogelijkheden om gebruik te maken van de deskundigheid van de GGD.

2. Met medewerking van de GGD

Onze Corona-campagne heeft de betrokkenheid van de Marokkanen vergroot: mensen volgen de informatie, het materiaal in de verschillende eigen talen (Marokkaans-Arabisch en Amazigh) heeft een belangrijke rol gespeeld.

Binnen de gemeenschap bestaan een aantal stromingen, mede in reactie op ervaringen van uitsluiting door de Nederlandse samenleving. Zo was er in het begin van Corona een stemming gericht tegen buitenlanders van Aziatische komaf, die soms ook afstraalde op Marokkaanse Nederlanders.

In het najaar kwam het bericht dat er veel Marokkanen op de IC lagen. Geert Wilders pakte dat aan om in de Tweede Kamer zijn bekende kwalijke standpunten te etaleren. Ook dit droeg bij aan een gevoel van stigmatisering en wantrouwen bij de Marokkaanse achterban.

Telkens als er een dergelijk nieuwsbericht was, heeft Emcemo actie ondernomen. In eerste instantie door te zorgen voor juiste informatie in de eigen taal. In tweede instantie door de mensen te vragen naar hun behoeften, maar ook door hen te wijzen op hun eigen verantwoordelijkheden.

De ondersteuning door de GGD maakte het mogelijk om audiovisueel materiaal te ontwikkelen: meertalige themafilmpjes over het virus, effect op de mantelzorg, veiligheid van het vaccin en vaccinatie in islamitisch perspectief. Daarnaast werd een registratie gemaakt van een Rondetafelgesprek met deskundigen en ervaringsdeskundigen vanuit medisch, sociaal en religieus perspectief. Dit Rondetafelgesprek werd in drie delen via Facebook-live getoond, met de mogelijkheid om vragen te stellen. Per week werden de drie thema's vaccin, virus en thuis-isolatie getoond op Facebook. Ook de informatie van de overheid, GGD en andere organisaties werd via Facebook onder de aandacht gebracht.

Belangrijk in deze materiaal-ontwikkeling was

1. het gebruik van de eigen taal,
2. de vertrouwde personen uit de gemeenschap die in beeld kwamen en
3. het gesprek dat gevoerd werd vanuit begrip van de sociale situatie van Marokkanen in Nederland.

Veel oudere Marokkanen kampen met specifieke ziekten als suikerziekte, er is een sterk gevoel van solidariteit binnen de familie, er gaat veel mis in de communicatie met gezondheidszorginstellingen. Dit alles kon besproken worden.

Hierdoor kon de informatie loskomen van een kader van gevoeld wantrouwen of complot van de Nederlandse overheid tegen Marokkanen. De maatregelen konden gepresenteerd worden als echte beschermingsmaatregelen, en niet louter als 'orders van boven'. Dit droeg bij aan begrip en bewustwording van hun eigen situatie en de consequenties van hun eigen handelen.

3. Uitvoering van de campagne via social-media, m.n. Facebook

De productie van de films, de filmregistratie van het Rondetafelgesprek en verspreiding via social-media is voor Emcemo een positieve ervaring geweest.

- Iedereen die we benaderden wilde graag meewerken aan themafilms, audio-registratie of rondetafelgesprek;
- De inhoud van de films beantwoordde aan centrale vragen van mensen;
- We hebben de mogelijkheden van Facebook-livestream beter leren kennen.

Echter: via Facebook en andere social-media bereiken we niet alle groepen die we willen bereiken. De ontwikkelde audiovisuele materialen moeten nog veel beter benut worden.

1. Als Corona het toelaat zullen we voorlichtingsbijeenkomsten op locatie organiseren, waar we het materiaal zullen gebruiken; we hebben hiervoor een mailing verstuurd aan maatschappelijke organisaties, vrouwenorganisaties, moskeeën en andere contacten om hen uit te nodigen bijeenkomsten te organiseren en ons uit te nodigen als gespreksleider;
2. We hebben onze ervaringen gedeeld met organisaties in andere steden via de landelijke organisatie Pharos;
3. Zo mogelijk maken we iets tastbaars van de filmregistraties, bijvoorbeeld een dvd, wat uit te delen is in fysieke vorm;
4. We gaan door met bekendheid te geven aan onze campagne via moskeeën, slaggers, kappers en andere ontmoetingsplekken.

4. Vragen van Marokkanen:

- Is vaccinatie in land van herkomst geldig of niet?
- Als je op reis gaat, wat is er nodig? Test? Hoe duur is dat?
- Hoe lang is het testresultaat geldig? Moet je een nieuwe test opnieuw betalen?
- Vaccinatiepaspoort: wanneer komt dat? Welke voorwaarden? Welke mogelijkheden biedt dat?
- Kwaliteit van het vaccin: hallal? Gevaccineerd tijdens Ramadan? Varkensvet in het vaccin?
- Complottheorie: zit er een chip in het vaccin? Wil de overheid ons dood hebben, etc.

5. De omgeving van veel Marokkanen is vaak vol zorgen, angsten en problemen

- Vanwege Corona hebben veel mensen hun werk verloren. Dat geeft -behalve inkomensverlies- ook sociale problemen binnen de familie: er is geen geld, maar je kan ook niet naar buiten. En thuis is klein, want veelal een kleine woning.
- Huiselijk geweld tegen vrouwen neemt toe.
- Uit angst om werk te verliezen gaan sommigen, ook als ze besmet zijn, toch naar het werk.

- Sinds Corona wordt aan kinderen onderwijs op afstand gegeven, online. Binnen veel families is geen begeleiding en geen infrastructuur aanwezig. Achterstand in het onderwijs voor deze kinderen wordt hierdoor vergroot.
- Corona heeft de grote behoefte laten zien aan ontmoetingsplekken, aan een plek waar mensen over hun gevoel kunnen praten, in eigen taal. Ontmoetingsplekken zijn er niet meer, behalve de moskee. Die worden node gemist.
- Communicatie met huisarts en andere instellingen is bijna helemaal digitaal geworden. Veel oudere Marokkanen hebben geen computer of geen tablet.
- Communicatie tussen arts en patiënt in het algemeen verloopt vaak niet goed. Vaak is de arts niet op de hoogte van de situatie van zijn patiënt. En bij de patiënt ontbreken gezondheidsvaardigheden. Tolken, sleutelpersonen of andere intermediairs zouden hier een belangrijke rol kunnen vervullen.
- Er zijn ook positieve ontwikkelingen, bijvoorbeeld t.a.v. de houding t.o.v. begraven worden in Nederland. Deze houding is tijdens Corona veranderd. Marokkanen accepteren nu dat ze in Nederland begraven kunnen worden. Ook positief is dat Nederlandse gemeenten hiervoor begrip tonen.
- Veel Marokkanen, ook jongeren, hebben zich ingezet tijdens humanitaire acties, zoals eten brengen naar ouderen.

Maar ouderen hebben meer nodig. Zeker de alleenstaande ouderen.

Men is bang. Geloof in de samenleving en in solidariteit is verminderd. Men is bang voor de toekomst. Er zijn veel vragen: is er nog werk voor iedereen? Wordt de wereld nog wel beter? Groepen die het moeilijk hebben, hebben deze gedachten extra. Vertrouwen ontbreekt. Dit is een probleem voor instellingen en overheid: vertrouwen is afgenomen.

Als je zo in de problemen zit, heb je veel aandacht nodig. De maatschappij biedt die aandacht niet, er is geen zachte hand.

6. Tenslotte

- Onze lokale aanpak verdient landelijke navolging. De landelijke overheid heeft te weinig aandacht voor specifieke groepen. Tamelijk laat kwam er informatie in verschillende talen. Daarnaast waren er alleen een of twee webinars over vaccinatie. Het netwerk van Marokkaanse artsen Al Aman heeft op eigen initiatief een webinar gegeven. Er is meer nodig. Programma's waar allerlei aspecten aan bod komen, niet alleen de medische. Misschien via televisie. Omdat het een duurzaam probleem is. Nu is vaccinatie actueel, maar daarna volgt misschien een volgend item.
- Samenwerking met doelgroepen moet geïntensiveerd worden.
- Wij vinden de positieve reactie van de GGD om samen te werken erg positief en zoeken graag naar mogelijkheden hoe deze samenwerking versterkt kan worden.

- Wij missen de middelen, anders zouden we onze rol en activiteiten kunnen professionaliseren.

7. De GGD zou graag willen weten hoe hoog de vaccinatiebereidheid onder Marokkaanse Amsterdammers is.

Zijn er al veel mensen opgeroepen van jullie achterban?

Hebben zij zich laten vaccineren?

En wat verwachten jullie als straks de doelgroep 18-60 wordt opgeroepen?

Welke bezwaren zijn er?

En als mensen zich laten vaccineren, met welke overtuiging doen zij dit?

Onze achterban telt relatief weinig mensen van boven de 80.

Onze inschatting is dat het merendeel van de 80+ Marokkanen in Nederland zich heeft laten vaccineren, en dat 20% geen vaccinatie heeft gehaald.

Hoewel we horen over dagelijkse discussies binnen families over het belang van vaccinatie, denken wij dat de meerderheid van de Marokkanen zich zal laten vaccineren, ook straks binnen de doelgroep 18-60 jaar.

De verschillende campagnes in Nederland, het materiaal dat ontwikkeld is in het Arabisch en Amazigh, hebben effect. Daarnaast is er de invloed van de Marokkaanse televisie. Ook daar wordt vaccinatie aangemoedigd. Zo liet koning Mohamed VI zich voor de camera vaccineren.

Verschillende uitspraken van wereldorganisaties van islamitische theologen ondersteunen inmiddels de coronavaccinatie.

<https://mubasher.aljazeera.net/news/2020/12/26/%D8%A7%D8%AA%D8%AD%D8%A7%D8%AF-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D9%84%D9%85%D8%A7%D8%A1-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B3%D9%84%D9%85%D9%8A%D9%86-%D9%8A%D9%81%D8%AA%D9%8A-%D8%A8%D8%A5%D8%A8%D8%A7%D8%AD%D8%A9>

Een andere reden die motiveert voor vaccinatie is dat men via de televisie ziet dat in veel ontwikkelingslanden mensen vragen om vaccinatie, terwijl daar onvoldoende vaccin voorhanden is. Men beschouwt vaccinatie als een voorrecht, als een kans die in Nederland geboden wordt.

De bezwaren die er bestaan zijn niet zozeer religieus van aard, maar gaan over de bekende complottheorieën. Het zijn vooral jongeren die deze stem vertegenwoordigen.

Conclusie:

Amsterdamse Marokkanen gaan zich naar verwachting massaal laten vaccineren. Er zijn wel wel klachten dat zij nog geen oproep hebben ontvangen. En dat er nog weinig informatie is over de tweede vaccinatie.

Emcemo meent dat het accent van de voorlichtingscampagne zou moeten verschuiven naar het belang van preventiemaatregelen voor de lange termijn: ook na vaccinatie zal het dagelijks leven blijvend veranderen en zal bijvoorbeeld 'afstand houden' van belang blijven.